

zorging kan berusten in het gezondheidscentrum, dat nauw verbonden is zowel met het ziekenhuis als met de kruisvereniging.

's-Gravenhage, 25 april 1962.

Dr. L. J. Frijda.

Cherhassy, M. (1955) J. chron. Dis. I, 346.

Frijda, L. J. (1961) De bejaarden 7, 26.

Haldeman, J. C. (1959) Publ. Hlth. Rep. (Wash.).

Jongsma, M. W. (1959) Het Ziekenfonds 33, 256.

Mc Keown, T. en C. R. Lowe (1960) Het ziekenhuiswezen 37, 452.

Role of hospitals in ambulatory and domiciliary medical care. (1959) Wld. Hlth. Org.

Collega Frijda spreekt in zijn ingezonden stuk over andere zaken dan ik bedoelde in mijn artikel over „het home-team”. Hij gaat uit van de toestand in de Verenigde Staten, die verschilt van de onze. Voor zover mij bekend is daar het ziekenhuis en niet de huisarts het middelpunt van de gezondheidszorg geworden. De „general practitioner” bezoekt en behandelt zijn patiënten zelden thuis; hij heeft een eigen plaats in het ziekenhuis en daardoor een andere taak en werkwijze dan de Nederlandse huisarts.

Wanneer ik collega Frijda goed begrijp geeft hij in overweging, oplossingen die men in de Verenigde Staten heeft gevonden voor de behandeling van chronisch zieken thuis, ook in Nederland na te streven. Het schijnt mij echter toe, dat daarvoor de toestanden in beide landen teveel verschillen. Ook lijkt het twijfelachtig of de preventie van ziekten tot de taak van het ziekenhuis behoort, zoals collega Frijda stelt. De oprichting van consultatiebureaus in poliklinieken wordt in Nederland niet nagestreefd. Gezondheidscentra en samenwerking van ziekenhuizen en kruisverenigingen en dergelijke kennen we hier praktisch niet, evenmin als spreekuren van huisartsen en wijkverpleegsters in poliklinieken.

Kortom het lijkt mij dat de organisatie van de Amerikaanse „home-care” voor een belangrijk deel juist is ingegeven door het ontbreken van een huisarts en een stelsel van gezondheidszorg, zoals wij kennen. In mijn artikel ben ik daarentegen uitgegaan van de Nederlandse situatie en heb ik mij afgevraagd, hoe wij als huisartsen tot een betere behandeling van onze patiënten zouden kunnen komen door nauwere samenwerking met hen, wier werkteerren in het huis en het gezin van onze patiënten is gelegen, zoals bijvoorbeeld wijkverpleegsters, maatschappelijk-werksters en zielzorgers.

Dr. F. J. A. Huygen

BIJSCHOLINGSCURSUS VOOR HUISARTSEN „HET GEZIN”

Op zaterdag 24 maart 1962 werd te Nijmegen de partiële bijscholingscursus voor huisartsen „Het gezin” beëindigd, welke cursus voor huisartsen werd georganiseerd door de sectie Medisch Gezinsonderzoek van het Dr Veeger Instituut met medewerking van de r.k. universiteit te Nijmegen. De leiding van de cursus was in handen van Prof. Dr A. Mertens, hoogleraar sociale geneeskunde, Prof. Dr L. Stolte, hoogleraar obstetrie en gynecologie en Dr F. J. A. Huygen, huisarts, docent sociale geneeskunde van het gezin. De organisatie berustte bij M. Scheeren, huisarts te Nijmegen.

Vanaf 21 oktober 1961 tot 24 maart 1962 werden twintig zaterdagen aan deze cursus besteed. De voordrachten duurden van 11 uur 's morgens tot 4 uur 's middags met één onderbreking voor de lunch, die door de meeste deelnemers gemeenschappelijk werd gebruikt. Het cursusgeld bedroeg f 200,—.

Aan deze cursus werd door eenentwintig huisartsen deelgenomen, voor het merendeel uit het zuiden des lands afkomstig. Twee deelnemers waren in Den Helder woonachtig, terwijl slechts vier huisartsen uit Nijmegen aan de cursus deelnamen. Daarnaast werd door een aantal medewerkers van Prof. Mertens aan de cursus deelgenomen te weten een socioloog, een psycholoog, twee assistenten in de sociale geneeskunde en twee maatschappelijke werksters.

Om een indruk te geven over de opzet en de inhoud van deze cursus volgen hieronder de namen en functies van de

sprekers, de door hen behandelde onderwerpen en de hieraan bestede tijd.

1 Prof. Dr L. Stolte, hoogleraar obstetrie en gynecologie te Nijmegen. Onderwerp: Periodieke onthouding; methoden ter anticonceptie; partus als gezinsgebeuren. Tijd: 5 uur.

2 Dr J. van Wijck, hoofdassistent obstetrie en gynecologie te Nijmegen. Onderwerp: Geslachtsdifferentiatie. Tijd: 2 uur.

3 Dr J. Seelen, chef de clinique obstetrie en gynecologie te Nijmegen. Onderwerp: Progestatieve stoffen. Tijd: 4 uur.

4 Prof. Dr S. Geerts, hoogleraar algemene erfelijkheidsleer te Nijmegen. Onderwerp: Grondslagen van de menselijke erfelijkheidsleer. Tijd: 4 uur.

5 Dr F. J. A. Huygen, huisarts, docent sociale geneeskunde van het gezin, Nijmegen. Onderwerp: Casusbesprekingen. Tijd: 16 uur.

6 Drs L. Lion M.S.C., docent Studiecentrum voor Maatschappelijk Werk te Nijmegen. Onderwerp: Observatie en beïnvloeding van de gezinsrelaties door de huisarts. Tijd: 8 uur.

7 Dr R. Eysink, docent Academie voor Sociale Wetenschappen en Maatschappelijk Werk te Rotterdam. Onderwerp: Aard en intensiteit der interne relaties; onvolledige gezinnen. Tijd: 6 uur.

8 Dr G. Kooy, lector in de gezinssociologie Landbouwhogeschool te Wageningen. Onderwerp: Gezinsfuncties; wordings-, bloei- en involutie-fase. Tijd: 4 uur.

9 Prof. Dr A. Kriekemans, hoogleraar pedagogie te Leuven. Onderwerp: Verlovings- en huwelijksvoorbereiding; opvoeding in het gezin. Tijd: 6 uur.

10 J. Prick, zenuwarts, docent kinderpsychiatrie en kinderneurologie te Nijmegen. Onderwerp: Echtscheidingen. Tijd: 2 uur.

11 Prof. Dr K. v. d. Loo, hoogleraar toegepaste klinische psychologie te Nijmegen. Onderwerp: Psychologische aspecten van de periodieke onthouding; conflicten in het huwelijk. Tijd: 4 uur.

12 E. Ausems, arts, medisch adviseur Nationale Federatie Het Wit-Gele Kruis. Onderwerp: Organisatie van het Kruiswerk ten aanzien van het gezin. Tijd: 2 uur.

13 J. Maas, zenuwarts te Zevenaar. Onderwerp: Organisatie van de geestelijke gezondheidszorg. Tijd: 2 uur.

14 Dr A. van Tienen, socioloog van het Bureau Katholiek Bijzonder Gezinswerk en Jeugdzorg te Rotterdam. Onderwerp: Onmaatschappelijke gezinnen. Tijd: 2 uur.

15 A. Klapwijk, arts, geneesheer-directeur Revalidatiecentrum Johannastichting te Arnhem. Onderwerp: Organisatie van onderwerpen voor minder-validen. Tijd: 2 uur.

16 Mevrouw E. Kreyns-ten Braak, arts te Hilversum. Onderwerp: Ongehuwde moeder en haar kind. Tijd: 2 uur.

17 J. Bocken, rector van het St. Radboudziekenhuis te Nijmegen. Onderwerp: Organisatie van de pastorale zorg. Tijd: 1 uur.

Ds. K. Luyendijk, hervormd predikant te Nijmegen. Onderwerp: Organisatie van de pastorale zorg. Tijd: 1 uur.

18 Mr E. Meeuwissen, stafdocent Studiecentrum voor Maatschappelijk Werk te Nijmegen. Onderwerp: Organisatie van het maatschappelijk werk. Tijd: 2 uur.

19 Mr J. Nota, stafdocent School voor Maatschappelijk Werk te Enschede. Onderwerp: Kinderloze gezinnen en adoptie. Tijd: 2 uur.

20 Mejuffrouw A. Nuy, directrice Bureau Huishoudelijke en Gezinsvoorlichting te Nijmegen. Onderwerp: Gezinsbudgetten. Tijd: 2 uur.

Van de meeste van deze voordrachten werd na afloop een samenvatting aan de cursisten uitgereikt. Aan het einde van de cursus werden enkele door de deelnemers ter sprake gebrachte gevallen uit de eigen praktijk in discussie gebracht.

In grove trekken zou men de onderwerpen van deze cursus als volgt kunnen rangschikken: 1 medische facetten van de gezinsproblematiek; 2 sociale facetten van de gezinsproblematiek; 3 pedagogische facetten van de gezinsproblematiek en 4 psychologische facetten van de gezinsproblematiek; 5 een reeks kleinere onderwerpen, bedoeld om zoveel mogelijk informatie te geven over de vele hulpverlenende instanties, die ook door de huisarts kunnen worden ingeschakeld bij problemen in zijn gezinnen.

De onder groep 1 te rangschikken casusbesprekingen van

Huygen waren door hun bijzonder oorspronkelijke opzet zeer de moeite waard. Uit het jarenlang nauwkeurig bijgehouden kaartsysteem van zijn praktijk waren de medische gegevens op zeer instructieve wijze gerangschikt en op projectieplaatjes overgebracht. Aan de hand van deze projecties werden diverse gezinnen gedemonstreerd. Het is zeer praktisch over een gezin van gedachten te wisselen, terwijl de gezinssamenstelling en vele medische gegevens over ziekte, geboorte, overlijden, consulten en visites geprojecteerd staan.

De onder 2 en 3 genoemde onderwerpen betekenden voor de meeste cursisten waarschijnlijk de eerste uitvoerige kennismaking met de gezinssociologie en de gezinspedagogie. Deze voordrachten behoorden zeker tot de belangrijkste van deze cursus. Het is voor de huisarts, en misschien wel juist voor de huisarts met wat langere praktijkervaring, bijzonder leerzaam, verhelderend en blikverruimend, om van sociologen en pedagogen te leren hoe zij gezinsrelaties zien. „Het lezen waard” zou ik in dit verband willen noemen het boekje „Gezinssociologie” van Dr R. Eysink en het boek „Gezinssociologie” van Prof. Dr A. Kriekemans, beiden docenten in deze cursus.

Onder groep 4 zijn de voordrachten te rangschikken van de psycholoog pater Lion onder de beïnvloeding van de gezinsrelaties door de huisarts. Zijn ideeën, vooral over de wijze van beïnvloeding van de gezinsrelaties door de huisarts, waren vaak even zo vele knuppels in ons orthodoxe huisartsen-hoenderhok. Tevens werd wel duidelijk, dat maatschappelijk werkenden beter geschoold worden in gesprekstechniek en de methoden om gezinsrelaties te beïnvloeden dan wij huisartsen. Is het verwonderlijk dat een der cursisten opmerkte, dat sinds hij deze cursus volgde, hij met een andere instelling en meer plezier zijn praktijk deed?

Bij de bespreking aan het slot van deze cursus kwamen uiteraard ook bezwaren naar voren, die echter niet de cursus in zijn geheel golden, maar enkele onderwerpen betroffen, die niet helemaal aan de verwachtingen hadden beantwoord respectievelijk op een volgende cursus als minder belangrijk zouden kunnen worden weggelaten. Als algemeen bezwaar kwam ook op deze cursus de te korte tijd voor discussie naar voren.

Nog enkele opmerkingen over de organisatievorm van de cursus. Het is dus mogelijk gebleken een bijscholingscursus voor huisartsen te organiseren, die over een dergelijk lange tijdsperiode liep en die de gehele zaterdag in beslag nam. Ideaal is deze vorm zeker niet, zoals ook bij de nabespreking wel bleek. Men zit te lang vast aan deze grote reeks zaterdagen en er ontstaan moeilijkheden met de weekend-diensten. Andere mogelijkheden zijn besproken, onder andere een cursus, die twee keer een hele week zou duren. De financiële consequenties hiervan zouden voor de deelnemers echter te groot worden. Tenslotte bleek men toch het meest voor de cursus, zoals nu gegeven, te voelen, echter met het voorbehoud dat om de drie zaterdagen een zaterdag geen cursus zal zijn.

Het aantal deelnemers aan deze cursus is zeker niet groot te noemen. De lange duur van de cursus, op zaterdagen, het hoge bedrag en het nog ongewisse succes, hebben mogelijk velen ervan weerhouden, in te schrijven. Niettemin ben ik ervan overtuigd, dat degenen, die deze cursus volgden anderen en mogelijk meer huisartsen dan ditmaal zullen interesseren voor de volgende cursus, die dit najaar begint. Het is zeer de moeite waard. Daarnaast lijkt het mij mogelijk, dat centra of studiegroepen verschillende docenten van deze cursus eens als spreker op een bijeenkomst uitnodigen.

H. L. A. Vlamings

VIERDE ARTSENDAG TE APELDOORN

De commissie tot voorbereiding van artsencursussen te Apeldoorn, voortgekomen uit het centrum Apeldoorn van het Nederlands Huisartsen Genootschap en de afdeling Apeldoorn van de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, organiseert op 22 september op de vierde Artsendag te Apeldoorn een symposium over het onderwerp: „Moderne pregestagene stoffen, aanwinst voor geneeskunst en maatschappij?”

Als sprekers op deze dag zullen optreden Dr F. A. Nelemans, privaats- en docent aan de Rijksuniversiteit te Utrecht over „Farmacodynamie van moderne pregestagene stoffen”; Prof. Dr J. Ferin, buitengewoon hoogleraar te Leuven over „Klini-

sche toepassing van moderne pregestagene stoffen”; Dr J. C. van Es, huisarts te Apeldoorn, over „Sociale aspecten van de toepassing van orale pregestagene stoffen”. Prof. Dr E. L. Smelik, hoogleraar in de ethiek aan de universiteit van Amsterdam en Prof. J. H. A. Vermeulen, hoogleraar in de moraaltheologie aan het r.k. seminarie Rijssenburg zullen „Kanttekeningen” geven op de laatstgenoemde inleiding. De bijeenkomst zal met een discussie worden besloten.

Het inschrijfgeld voor dit symposium, dat te 10 uur aanvangt in de gehoorzaal van het Juliana Ziekenhuis te Apeldoorn (ingang Koning Lodewijklaan) bedraagt f 10,— (lunch inbegrepen) en kan worden gestort op de rekening „Artsencursus Apeldoorn” bij de Rotterdamse bank te Apeldoorn (giro van de bank: 824838).

BASISCURSUS SOCIALE GENEESKUNDE

Onder algemene leiding van Prof. Dr A. Mertens en onder dagelijkse en organisatorische leiding van respectievelijk Dr E. van der Werf en Drs W. Neefs organiseren de sectie sociale geneeskunde van het Dr Veeger Instituut, Instituut Sociale Geneeskunde en Maatschappij te Nijmegen een basiscursus sociale geneeskunde en gezondheidsleer.

De cursus wordt gehouden om artsen, die werkzaam zijn of belangstelling hebben in de sociale geneeskunde, een uitbreiding van de feitelijke kennis te bieden, een inzicht te geven in de problemen en methoden van enkele basisvakken en de gelegenheid te geven zelf onderwerpen te bestuderen en in discussie te brengen. De cursus bestaat uit een aanvangs- en een slotperiode elk van twee vijfdaagse lesweken en voorts lessen op iedere dinsdag, behoudens enkele uitzonderingen. Aangevangen wordt met een periode van 3 tot en met 14 september 1962, de cursus wordt afgesloten met de periode van 10 tot en met 21 juni 1963. Het lessgeld bedraagt f 250,—.

Opgave voor deelneming aan Dr E. van der Werf, Griffdijk Z. 119 te Lent (telefoon 08800-20564).

NEDERLANDS HUISARTSEN GENOOTSCHAP

NOTULEN ZESDE HUISHOUDELIJKE VERGADERING N.H.G.

*Gehouden tijdens het Ledencongres 1961 in „Esplanade”,
Utrecht op 25 november 1961*

1 *Opening.* Nadat de voorzitter, Dr F. J. A. Huygen, te tien uur de vergadering heeft geopend en de aanwezige leden welkom heeft geheten, verzoekt hij de vergadering enkele ogenblikken stilte te betrachten ter nagedachtenis van de in het afgelopen jaar aan het Genootschap ontvallen leden A. A. S. Zijlmans te Bladel, Dr H. Rümke te 's-Gravenhage en J. A. P. Hille Ris Lambers te Bilthoven.

2 *Notulen van de vijfde huishoudelijke vergadering van 26 november 1960.* Geen der aanwezigen verlangt het woord over de notulen; onder dankzegging aan de oud-secretaris P. den Duyn verklaart de voorzitter de notulen voor goedgekeurd.

3 *Overzicht van de secretaris over de werkzaamheden van het N.H.G. sedert het N.H.G.-Congres 1960.* In het door de secretaris, E. M. Jansen, aangeboden rapport, wordt met het oog op het eerste lustrum van het Genootschap vooral aandacht gewijd aan de ontwikkeling van het Genootschap gedurende zijn eerste vijf levensjaren*. Een uitvoerig verslag over het afgelopen verenigingsjaar zal in „huisarts en wetenschap” worden gepubliceerd**.

De voorzitter dankt de secretaris voor het door hem gegeven verslag, dat een indrukwekkend overzicht gaf van de activiteiten der afgelopen vijf jaar. Deze dank wordt door de vergadering onderstreept met een hartelijk applaus.

* (1961) huisarts en wetenschap 4, 383.

** (1962) huisarts en wetenschap 5, 29.